

מראי מקומות - מועד קטן

יב:

ו. לייט עלה אביי

פי' הריטב"א בשם תוס', דהיינו היכא שהערים. ואע"ג דלעיל אמרי' דקוצץ אדם עצים לצורך המועד, ואם קצץ והותיר הר"ז מותר, י"ל דהתם מיירי שלא מכין להערים, וכאן מיירי שמכין להערים. ואע"ג דקתני ובלבד שלא יערים, ורב ס"ל דמותר להערים, היינו משום דרב תנא ופליג. והריטב"א עצמו פי' באו"א, דלעולם מיירי שלא הערים, וקמ"ל דאפי' לצורך דבר מועט כזה, אם עשה והותיר מותר, והיינו דלייט עלה אביי (דהיינו, לחתוך כל הדקל בשביל נסורת שלו, וצ"ע גדר הדבר).

ז. בשלמא כיתנא חזי לחפיה

פרש"י, לכסות בו מאכל, כגון תאנים ותמרים לצורך המועד. אבל הריטב"א פי' דנשים חופפות בו פניהן ורגליהן, להחליק בשרם ולצחצח מראיהן, וכ"כ המגיד משנה (יו"ט ח, י). וע' במג"א (שם, ה'), שהביא בשם הבית יוסף שם שס"ל לר' ירוחם דרך מה שצריכין יכולין לעקור, והביא מהמ"מ הנ"ל דמותר לעקור כולו כיון שצריך למקצת, שאין הדרך רק לעקור מקצת. אבל המג"א עצמו פי' בדעת המ"מ שאין כוונתו לומר דמותר לעקור טפי ממה שצריך, אלא שה"א שצריך לקצור רק ראש העליון, דזהו החלק שהנשים צריכים, קמ"ל דשרי לעקור כולו.

ח. וכולן אם כווננו מלאכתו במועד יאבדו

כ' השפת אמת דלכא' הי' נראה לפרש דיאבדו, ואסור לעשות מלאכה במועד, אפי' הן נאבדין, וכן פי' הטור. אבל הרמב"ם כ' דיאבדו ממש, דהיינו שמפקירין אותן, וכ' השפ"א שכן משמע מלשון רש"י, שכ' שאסור ליהנות מהן. וכ' השפ"א דדייקו דין זה מלשון המשנה, דכבר תני "ובלבד שלא יכין את מלאכתו במועד", דמשמע דכל ההיתר לעשות מלאכה הוא דוקא אם לא כיון, אבל אם כיון, אסור בדיעבד לעשות מלאכתו. וא"כ, סיפא דיאבדו מה בא ללמדנו, אע"כ בא ללמד דין זה, דיאבדו ממש אם עושים מלאכתם. אולם הוסיף דרך ההוספה שנתוסף ע"י מלאכת חוה"מ תאבד, אבל מה שהי' שוה קודם עשיית התיקון במועד, אין לנו מקור להפסידו בזה.

ט. ובלבד שיכניסם בצנעא בתוך ביתו

הק' הריטב"א בשם הרמב"ן, הרי לא מצינו שהזכירו צנעא בשום דבר האבד, אלא שיכול לעשות כדרכו. ותני' דבכל דבר שגופו ממש נפסד ואבד, אז כיון שהפסידו ניכר, אי"צ צניעות, כי אולי מפני כן יבא עצלות ועיכוב בדבא, אבל כשההפסד הוא חוץ לגופו ממש, וכגון חשש גנבים, אז אם אפשר לעשותו בצנעא בלא שום עיכוב, הצריכו חז"ל לעשותו בצנעא, כגון זה וכגון מוליך ומביא כלים מבית האומן.

א. יש מהן פטור אבל אסור, ויש מהן מותר לכתחלה

כ' הריטב"א דמה דאמר' דפטור אבל אסור, היינו שאין בו שום חיוב אלא איסור עשה בלבד. וכ' שלא בא להודיענו עיקר הדין דהא פשיטא. עוד כ', דבאמת יש מהם שהוא חייב, דהיינו אם כיון מלאכתו במועד ועשאה, דאז קנסינן לי' ומשמתינן לי', אלא כך ר"ל, שיש מהם שדומות זו לזו מאד, ומ"מ זה מותר לכתחלה, וזה פטור אבל אסור [וכעין הנהו דלעיל].

ב. טוחנין במועד לצורך המועד,

ושלא לצורך המועד אסור

הק' הריטב"א, ל"ל למתני הא דשלא לצורך המועד אסור, א', מרישא שמע' לה, ועוד, סברא הוא דצריך להיות דוקא לצורך המועד. ועוד, הא בסיפא תני חידוש גדול יותר מזה, שאם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר. ותני' דבטוחן שרינן כל צורך המועד, אפי' בהרוחה גמורה, ולא בצמצום ממש, וכן בשאין לו לעשות בדבר אלא מלאכה א'. אבל לקמן, דיכול לקצור ולעמר וכו', בזה אין עושה אלא כדי צרכו, בצמצום כל מה דאפשר, ובה עושה כל מלאכה שבעולם, ואפי' בפרהסיא. דהיינו, דתירוצו הוא דשאני טוחן ממה דא' בהמשך הברייתא, דבטוחן יכול לטחון בריוח, ומה דאמר' דשלא לצורך המועד אסור, היינו שלא לצורך ממש, דבזה אסור אפי' לטחון.

ג. ובלבד שלא יערים

הק' המגן אברהם (תקל"ג, ז'), מ"ש מהא דמותר לצוד דגים ולמולחם במועד כיון שאפשר שיאכל מהם במועד, הרי זה ג"כ הערמה, ומותר. ותני' דשאני צידה, דכל פעם י"ל שימצא דג משובח יותר, משא"כ בקמח.

ד. ובלבד שלא יערים

כ' המג"א (תקל"ג, ב') שנראה לו דאם הערים, מותר לאכול (ולא קנסי' לי' בדיעבד). אולם ע"ש בשער הציון (ז'), דכ' לדקדק בדעת רש"י דס"ל דכאן אסור בדיעבד אם הערים.

ה. אדם חשוב שאני

הק' הריטב"א, וכי משום שהוא אדם חשוב ימות ברעב (דהא כאן מיירי שאין לו מה יאכל). ותני' שהי"ל ללוות מאחרים, דמסתמא הי' משכח ממ' ללוות. א"נ, הי"ל לעשות בצנעא גדולה ובצמצום גדול. והשפת אמת כ' דלכא' טעם הדבר צריך ביאור, למה באמת יש לו לאדם חשוב להחמיר בכה"ג. וכ' דכאן מיירי שכיון מלאכתו למועד, ואז אמרי' דלא הי"ל לכין מלאכתו למועד, אפי' אם אין לו מה יאכל, אבל אם באונס אין לו לאכול ודאי מותר, אף לאדם חשוב.